

Роль фармацевтів у профілактиці серцево-судинних захворювань: аналіз думок фармацевтичних працівників щодо боротьби з тютюнопалінням

Ткаченко Н.О.¹, Білоусова Н.А.²

*¹Запорізький державний медико-фармацевтичний університет,
м. Запоріжжя*

*²Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика,
м. Київ*

tkachenkonat2@gmail.com; arinatala@gmail.com

Вступ. Тютюнопаління залишається одним з провідних модифікованих факторів ризику розвитку серцево-судинних захворювань (ССЗ), які є основною причиною смертності у світі, спричиняючи понад 17 мільйонів смертей щорічно, з яких близько 20% пов'язані з курінням. Згідно з останніми даними, глобальна поширеність куріння серед дорослих становить близько 20%, зі значними регіональними диспаритетами: в Україні, наприклад, 7 мільйонів осіб є користувачами тютюну, з преваленцією 38,3% серед чоловіків та 8,5% серед жінок, що робить цю проблему особливо актуальною.

Куріння підвищує ризик ішемічної хвороби серця на 30% та інсульту на 20-30%, а прогнози вказують на 40% зростання тютюнових смертей від ССЗ до 2030 року, якщо не посиляти профілактичні заходи.

Фармацевти, як доступні фахівці первинної ланки охорони здоров'я, відіграють ключову роль у припиненні куріння, надаючи консультації, рекомендації щодо замісної терапії та мотиваційну підтримку, що може підвищити рівень відмови від куріння на 18-25%. Однак, попри потенціал, дослідження показують, що ставлення фармацевтів до цієї ролі варіюється: багато хто вважає себе недостатньо підготовленими або стикається з перешкодами, такими як брак часу чи навчання, що знижує ефективність утручань. Необхідність вивчення думок фармацевтів зумовлена потребою адаптувати освітні програми, політику та стратегії профілактики ССЗ, аби максимально використати їх потенціал у громадському здоров'ї.

Мета роботи - оцінка думок фармацевтичних працівників (ФП) щодо їх ролі у боротьбі з тютюнопалінням як ключовому елементі профілактики ССЗ та посилення їх внеску в громадське здоров'я.

Матеріали і методи дослідження: анкета, розроблена на основі рекомендацій FIP щодо ролі фармацевтів у контролі тютюну, дані ВООЗ та національних джерел про поширеність куріння. Дослідження проводилося за допомогою змішаного методу (кількісний та якісний аналіз), включаючи анонімне онлайн-опитування фармацевтів з різних регіонів України. В опитуванні прийняли участь 249 респондентів.

Результати дослідження: У ході опрацювання анкет з'ясовано, що значна частина респондентів має обмежену обізнаність про національні програми боротьби з тютюнопалінням. Проте обізнаність про Рамкову конвенцію ВООЗ є трохи вищою і становить 50%. Це вказує на потребу в посиленні інформування ФП про профілактичні заходи у боротьбі з тютюнопалінням.

Також з'ясовано, що 48% опитаних підтримують активну роль фармацевтів у даних заходах, але значна частина (37%) вважає це більше лікарською компетенцією. Означене вказує на потребу в посиленні інформування про сучасні мультидисциплінарні підходи при різних хронічних захворюваннях (у т.ч. ССЗ) та роль фармацевтів у профілактичних заходах та професійного внеску в громадське здоров'я.

Щодо ефективних методів відмови від куріння, то 58% ФП вважають найефективнішим і рекомендованим методом нікотинозамісну терапію (НЗТ), 18% - різку відмову від паління, а 6,5% - вживання трав'яних настоїв. Психологічна підтримка тих, хто кидає палити, також популярна, але електронні сигарети рекомендують набагато рідше.

На питання «Які фактори, на Вашу думку, ускладнюють доступ пацієнтів до засобів для відмови від куріння?» отримали наступні відповіді: найвагомішими факторами усі респонденти вважають високу вартість НЗТ та низьку обізнаність пацієнтів про неї. Як окремі коментарі були: відсутність бажання у пацієнтів кинути палити; вживання алкоголю; відсутність сили волі та пошуки виправдань своєї неспроможності змінити спосіб життя.

Останній блок питань анкети дозволив з'ясувати думку опитаних стосовно обізнаності щодо міжнародного досвіду залучення фармацевтів до програм допомоги у профілактиці та боротьбі з палінням у мультидисциплінарних командах фахівців охорони здоров'я. Респондентам були поставлені питання «Чи маєте Ви досвід ознайомлення з міжнародними програмами боротьби з тютюнопалінням?» та «Які заходи боротьби з тютюнопалінням, на Вашу думку, варто впровадити в Україні».

З'ясовано, що під час навчання в університеті ФП знайомляться з підходами надання фармацевтичної допомоги, тому мали 20% позитивних відповідей. Проте слід відмітити, що це лише п'ята частина респондентів. Означене вказує на низький рівень розуміння серед анкетованих щодо глобальності проблеми.

Щодо заходів, які слід впроваджувати в українську фармацевтичну практику, то нами визначено, що ФП не дуже підтримують ініціативи з обов'язкового навчання фармацевтів щодо допомоги пацієнтам у відмові від куріння (майже 50%). Щодо заходів, які можна впроваджувати сьогодні в українську практику, то одногосло визначилися з «безкоштовним наданням засобів для відмови від куріння» (77%), а також активно підтримали економічні (безкоштовні засоби, податки) та освітні заходи та навчання фармацевтів з досліджуваного питання.

Висновки: ФП мають базові знання про наслідки тютюнопаління та методи відмови, але їх обізнаність про національні та міжнародні програми обмежена. НЗТ визначено найпопулярнішим і рекомендованим методом відмови від куріння. Однак його доступність ускладнена високою вартістю, низькою обізнаністю пацієнтів та обмеженим асортиментом засобів. Відносно ролі фармацевтів у боротьбі з тютюнопалінням, відмічається дискусія: 40% підтримують активну участь, але багато хто вважає це компетентністю лікарів.